

10. Satsing på språk

Fra Rammeplanen:

- Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språk
- Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening.
- Barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, herunder tegnspråk.
- Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling.
- I barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal barnehagen fremme barnas samiskspråklige kompetanse.

- Personalet skal
  - anerkjenne og respondere på barnas ulike verbale og non-verbale uttrykk og støtte deres språkutvikling
  - stimulere barns verbale og non-verbale kommunikasjon og legge til rette for at alle barn involveres i samspill og i samtaler
  - sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språk
  - som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser
  - være bevisst på sine roller som språklige forbilder og være lydhøre i kommunikasjon med alle barn
  - følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive, eller som har sen språkutvikling
  - bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen,
  - støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklige kompetanse.

Råd for å stimulere barnets språkutvikling

→ Følg barnet!

Sett navn på og snakk om det som fanger barnets oppmerksomhet. Følg opp barnets initiativ til å samtale med tilknytning og videreføring.

→ Vær emosjonelt tilgjengelig for barnet!

Forhold deg til barnets totale opplevelse, ikke bare til det referensielle innholdet. Det må lønne seg følelsesmessig for barnet å snakke.

→ Sørg for at barnet får gjøre allsidige erfaringer!

Gi rom for samtale om erfaringene og opplevelsene.

→ Vær en god dialogpartner!

Undre deg sammen med barnet. Unngå kontrollspørsmål. Det er som samtalepartner, ikke som lærer, den voksne er viktig.

→ Vær en god lytter når barnet forteller!

Gi nødvendig dialogstøtte. Ton ned støtten etterhvert som barnet mestrer den kommunikative dialogen.

Kragerøbarnehagenes pedagogiske plan 2021 – 2026
10. Satsing på språk

→ Fortell for barnet!

Sett ord på hendelser i barnets liv i nåtid, fortid og framtid. Fortell fra ditt eget liv. Fortell eventyr.

→ Tilpass talen din etter barnets språklige nivå! Unngå å korrigere barnets uttale eller uttrykksmåte. Utvid barnets replikker så lenge det er aktuelt. Ikke gjenta barnets replikker av gammel vane.

→ Les for barnet!

→ Legg til rette for lek! Vis respekt for leken. Ikke avbryt den. Den gode leken trenger tid. Delta på barnets premisser i leken.

Dyrk det musiske sammen med barnet! Bruk den poetiske språkfunksjonen sammen med barnet. Syng for barnet. Ikke slurv med sangteksten.

(Høigård 2006 s. 203)

Personlige egenskaper / sensitivitet hos den voksne

- Evne til å begeistre (vær gøy, bruk humor, gjør det spennende)
- Evne til å bruke mye gester
- Evne til å la barnet lede (fokusere på at barnet skal snakke mest)
- Evne til å modellere (være en god språklig modell)
- Gi valg (krev at barnet kommuniserer det de velger)
- Opprettholde tur-taking (over tid)

Kragerøbarnehagene har fokus på:

- Alle barnehagene har gode og stimulerende språkmiljø (fysisk tilrettelegging, organisering av dagen, personalfokus) for alle barn.
- Alle ansatte benytter alle muligheter gjennom dagen til å gi alle barn mulighet til å utvikle språket.
- Alle ansatte har kompetanse om språkutvikling og sin egen rolle i barnehagenes språkmiljø.
- Alle foresatte får informasjon og inspirasjon til å hjelpe sitt barn til et godt språk.

Språksatsinga i Kragerøbarnehagene handler først og fremst om å ha gode, aktive og stimulerende språkmiljø i barnehagen hver dag fra det første barnet kommer til det siste går hjem! Forskning viser at barnehagens språkmiljø, det vil blant annet si at personalet bruker språket i samspill med barna hele dagen, er den viktigste forutsetningen for nok og god språkstimulering.

Kragerøbarnehagens pedagogiske plan 2021 – 2026
10. Satsing på språk

Tiltak for å bedre barnehagens språkmiljø:

- Organisering som sikrer språklig samhandling med barna
- Ved aktiviteter, samling og måltid deles barna inn i grupper sammen med 1 voksen
- Ta alltid utgangspunkt i barnas interesser
- Mye og variert lek
- Mye utelek
- Fokus på voksenrollen som rollemodeller
- Høytlesing
- Språklek

*TEGN TIL TALE; målsetting om daglig bruk i barnehagen

*Tiltak fra By barnet opp til dans

Stikkord om språkinnsats i Kragerøbarnehagen:

“ Snakk med meg”

- Barn lærer språk av å bruke det! Hvor mye et barn får prate, påvirker hvor mye det prater.

“ Gi meg noe å snakke om”

- Barn lærer språk i meningsfulle situasjoner.

“ Les og fortell for meg”

- «En barnehage som har en god lesekultur, har en god språkkultur!»
- «Lesing er veksthus for ordforråd.»

“ Tren med meg”

- Språk er nøkkelen til alt!
- Barn som er lette å snakke med blir ofte snakket mest med

“ Lurt å kunne før skolestart”

- Det tar ca. 2-4 år å lære hverdagsspråk.
- Det tar 4-8 år å lære et akademisk språk

Rutiner for tidlig språkinnsett i Kragerøbarnehagene:

ALLE BARN

- Alle nye barnehagebarn kartlegges med verktøyet «BY BARNET OPP TIL DANS» i løpet av de 10 første ukene i barnehagen + etter et ½ år + ved overgang til ny avdeling og ved stor utskiftning av personale.
- Kartlegging av «BARNEHAGENS SPRÅKMILJØ» foretas i oktober hvert år
- Kartlegging av «MIN SPRÅKPRAKSIS» foretas en gang i året og etter behov

NOEN BARN

- Noen barn trenger en ekstra innsats for å komme videre i sin språkutvikling. Disse kartlegges med TRAS og ALLE MED, og tiltakene til disse kartleggingene brukes som en ekstra stimulering.
- Flerspråklige barn har et stort behov for å høre og snakke mye norsk i barnehagen. «Lær meg norsk før skolestart» er systematisk norskopplæring via litteratur og språkposer, og kan vise til gode resultater.

NOEN FÅ BARN

- Noen få barn vekker bekymring, og trenger mer spesifikk innsats enn det som allerede er prøvd ut. Disse kan kartlegges med FOKUS og KALA fordi språkvansker kan gi seg utslag i utfordringer knyttet til adferd, lek og samspill. Kartleggingene har egne tiltak som brukes.

FÅ BARN

- Enkelte barn har så store språkvansker at de får oppfølging av andre instanser utenfor barnehagen. Det er uansett barnehagen som skal legge til rette for god språkstimulering og godt språkmiljø.

Les og lær mer om språk og språkutvikling i «Knutehefte om språk», laget av Kragerøbarnehagene i forbindelse med satsingen «Språktråden».

Kartlegging av barnehagens språkmiljø

(med utgangspunkt i verktøy utviklet av barnehagene på Stovner bydel i Oslo + videreutvikling av verktøyet i Bærum kommune)

→ Kartleggingen sentreres rundt 14 ulike områder. Under hvert område finner man 3 underpunkter:

- A. **Hva observeres i barnegruppa?** Hvilke språklige aktiviteter ser man hos barna?
- B. **Hva gjør personalet?** Voksnes betydning for språkmiljøet i barnehagen. Gode erfaringer eller gode eksempler. Dokumentasjon av egen praksis.
- C. **Behov for tiltak?** Vurder om det er behov for å sette inn ytterligere tiltak knyttet til det enkelte området, og i så fall hvilke? Hvem skal følge opp at tiltakene blir iverksatt?

Kartleggingen kan fylles ut avdelingsvis eller for hele barnehagen.

1. Den gode samtalen

- A. Hvilke situasjoner i hverdagen preges av gode samtaler mellom barn/barn og mellom barn/voksne? Hva er en god samtale for 2-åringer og for 5-åringer?
- B. Hva gjør barnehagen for å fremme gode samtaler?
- C. Hvilke tiltak vil barnehagen evt. sette inn for å skape flere gode samtaler i tiden fremover?

2. Barn som språklig ressurs for hverandre

- A. I hvilke situasjoner i hverdagen ser barnehagen at barna er ressurser for hverandre? Hva innebærer det å være en språklig ressurs?
- B. Hva gjøres for at mangfoldet av ressurser i barnegruppa kommer til uttrykk?
- C. Hva vil barnehagen evt. gjøre for å bedre benytte barn som språklig ressurs for hverandre?

3. Lek

- A. Observerer barnehagen lek som er særlig språkfremmende?
- B. Hva gjøres for at leken skal bli mer utviklende språklig sett?
- C. Hvilke tiltak vil barnehagen evt. sette inn for at barnas lek skal bli mer utviklende for språket?

4. Sosial kompetanse

- A. Ser barnehagen eksempler på sammenheng mellom barns språkferdigheter og sosial kompetanse?
- B. Hvordan legges det til rette for at barn blir innlemmet i gode relasjoner som er språkfremmende?
- C. Hva vil barnehagen evt. gjøre for å legge bedre til rette for gode relasjoner mellom barn?

5. Lek med språket

- A. Hvilke former for språklek opplever barnehagen i hverdagen? (for eksempel regler, spontan riming, lek med ord fra ulike språk)
- B. Er leken initiert av barn eller voksne?
- C. Hva vil barnehagen evt. gjøre for å stimulere til mer språklek hos barna?

6. Skriftspråkstimulering

- A. Preges hverdagen av at barn "leser" og "skriver"?
- B. Hva gjøres for å vekke barnas interesse for bokstaver og skrift?
- C. Hvilke tiltak vil barnehagen evt. sette inn for å oppmuntre til mer skriftspråkstimulering?

7. Muntlig fortelling

- A. Preges hverdagen av spontane fortellinger fra barn og voksne?

10. Satsing på språk

- B. Legges det opp til muntlige fortellinger i planlagte situasjoner? Hvilke?
- C. Hvilke tiltak vil barnehagen evt. sette inn for å stimulere barna til å fortelle mer muntlig?

8. Bøker

- A. På hvilken måte preger bøker og lydbøker hverdagen
  - i planlagte situasjoner?
  - i spontane situasjoner?
- B. Hvordan og hvor ofte benyttes biblioteket?
- C. Hva vil barnehagen evt. gjøre for å stimulere til mer leselyst?

9. Ord- og begrepslæring

- A. I hvilke daglige situasjoner lærer barn nye ord og begreper?
- B. Hvordan legger barnehagen til rette for at barn skal lære nye ord og begreper?
- C. Hvilke tiltak vil barnehagen evt. sette inn for å styrke barns ord- og begrepslæring?

10. Flerspråklige barns morsmål

- A. Hvordan preges hverdagen av språklig mangfold?
- B. Hva gjøres for å støtte barnas morsmålsutvikling?
- C. Hvilke tiltak vil barnehagen evt. sette inn for å stimulere barns morsmålsutvikling?

11. Flerspråkliges barns norsklæring

- A. Hvordan ser barnehagen at barn tilegner seg norskferdigheter
  - i en startfase?
  - i en videreutviklingsfase?
- B. Hvordan legges det til rette for at flerspråklige barn skal lære norsk
  - i en startfase?
  - i en videreutviklingsfase?
- C. Hva vil barnehagen evt. gjøre for å styrke flerspråklige barns norsklæring?

12. Ivaretagelse av enkeltbarn

- A. Hvordan ser barnehagen at enkeltbarn har nytte av et godt språkmiljø i barnehagen?
- B. Hva gjøres for at alle barn skal være en del av barnehagens språkmiljø? (for eksempel språkgrupper, språkrom, lekegrupper)
- C. Hvilke tiltak vil barnehagen evt. sette inn for å bedre ivareta enkeltbarn?

13. Foreldresamarbeid

- A. I hvilke situasjoner ser personalet at foreldre er en del av barnehagens språkmiljø?
- B. Hva gjøres for å benytte foreldre som ressurs for barnehagens språkarbeid?
- C. Hva skal evt. gjøres for å involvere foreldrene mer i barnehagens språkarbeid
  - i barnehagen?
  - oppfølging hjemme?

14. Kompetanseheving av personalet

- A. Når ser man at personalets kompetanse om barns språkutvikling påvirker det daglige samværet med barna?
- B. Hva gjør barnehagen for å øke personalets kompetanse på språkområdet?
- C. Hva vil barnehagen evt. gjøre for at barnehagen skal få et enda bedre språkmiljø?

Sjekkliste; min språkpraksis

	Enig	Litt enig	Litt uenig	Uenig
Jeg tar ansvar for at de ungene jeg er sammen med får språklig og sosial stimulering hver dag.				
Jeg benevner og setter ord på alt jeg gjør sammen med ungene				
Jeg forbereder ungene på hva vi skal ved å bruke ord / begrep de kommer til å møte				
Jeg setter ord på alt vi ser og opplever på tur				
Jeg snakker med ungene om hva vi har sett og opplevd				
Jeg leser bøker og forteller historier				
Jeg bruker rim, regler og sanger for å stimulere språk				
Jeg legger til rette for å ha "dialogiske" samtaler med ungene, der jeg er på jakt etter barnets intensjoner, mer enn å snakke selv				
Jeg deltar aktivt i ungenes lek				
Jeg tar med smågrupper på tur for å stimulerer til språk og sosial samhandling				
Jeg er bevisst på at jeg er viktig for at ungene rundt meg skal få et godt språk				
Jeg prioriterer samtaler med barn fremfor med andre voksne				
Jeg viser interesse for det barnet prøver å formidle				
Jeg er bevisst kroppsspråket mitt				
Jeg utvider barnets ordforråd – gir nye ord				
Jeg passer på at jeg snakker tydelig				
Jeg starter samtaler, holder de i gang og følger opp ungenes initiativ til samtale under måltidene				
Jeg gjør alt jeg kan for å snakke mye med de «stille» og de som ikke har så godt språk				
Jeg engasjerer ungene i arbeidsoppgaver (borddekking, rydding, matlaging..)				
Jeg har oversikt over hva som skjer mellom ungene både ute og inne				
Jeg vet hvordan jeg skal gripe inn når jeg ser eller hører at ungene ikke er greie med hverandre				